

PAPER DETAILS

TITLE: SÖMÜRGE YÖNETİMLERİN MEKÂNSAL PRATİKLERİ

AUTHORS: Esengul DANISAN

PAGES: 166-177

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2119981>

Gönderiliş Tarihi: 07/12/2021
Kabul Tarihi: 10/12/2021
ORCID 0000-0003-4143-3104

SÖMÜRGE YÖNETİMLERİN MEKÂNSAL PRATİKLERİ: JAPONYA SÖMÜRGESİNDE SEUL KENTİ

Esengül DANIŞAN ARTAN¹

ÖZ

Seul, Asya'nın en gelişmiş metropollerinden biri olarak, Japon sömürgeci altında yaklaşık 35 yıl sömürgeleştirme ve modern kentleşme pratiklerini aynı anda deneyimlemiş, bayındır çevresi fiziksel ve sembolik olarak bu süreçte çok ciddi değişimler geçirmiştir. Bunda emperyalist ülkelerin, mekânsal pratiklerini sömürge ülkelere taşımak suretiyle o ülkelerdeki varlıklarını meşrulaştırma eğilimleri etkili olmuştur. Günümüzde Seul kentinin silüetinde, kentsel katmanlarında hala bu dönemin izlerini sürmek hiç de zor değildir. Söz konusu dönemde Japonya'nın Seul kentini kendi idealleri doğrultusunda yeniden inşa edişindeki kentsel pratikleri ve bu pratikleri ortaya koyan planlama kararlarını anlamaya çalışacak olan bu makale, aynı zamanda kentsel mekânsal pratiklerle Seul'un Japon İmparatorluğunun bir göstere mekânı haline getirilmesi sürecini tartışmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Seul, sömürgeleştirme, modernleşme, Japonya, kent mekânı

Jel Kodu: O10-O18-R00

THE SPATIAL PRACTICES OF COLONIAL GOVERNMENTS: THE CITY OF SEOUL UNDER JAPANESE RULE

ABSTRACT

Seoul, as one of Asia's most developed metropolitan city, experienced colonization and modern urbanization practices at the same time under the Japanese colonial government for about 35 years, and its built environment had undergone serious physical and symbolic changes in this process. The imperialist countries legitimize their existence through carrying their spatial practices to the colonial countries. Today, it is not difficult to trace the impacts of this period in the skyline of Seoul city, in its urban layers. This article, which will try to understand and reveal the urban practices of Japan while rebuilding the city of Seoul in line with its own ideals during this period through urban planning decisions, also aims to discuss the process of transforming Seoul into a Japanese Empire's showcase through urban spatial practices.

Keywords: Seoul, colonization, modernisation, Japan, urban space

Jel Codes: O10-O18-R00

¹ Dr., TEİAŞ Genel Müdürlüğü, esenguldanisan@gmail.com

1.GİRİŞ

20. yüzyılın ilk yarısında, 1910-1945 yılları arasında Kore yarımadası Japon yönetimi altında Tayvan'dan sonra sömürgeleştirilmeyi deneyimleyen ikinci ülke olarak tarihe geçerken, başkenti Seul sömürge yönetiminin merkezi olarak bütün yarımada yapılabilecek değişim ve dönüşümlerin ilk kez uygulandığı, yerleşik halkın nabzının tutulduğu kent olarak tarihe geçmiştir (Kim, 2013: 3 aktaran in Lee, 2019: 12). Sömürge döneminde çıkarılan kanunlarla kentlerde uygulanacak herhangi bir fiziksel ya da sembolik müdahale sömürge yönetiminin tekeline alınmış, Seul ve hatta bütün yarımadanın coğrafyası Japon sömürge yönetimine teslim edilmek zorunda kalmıştır. Lee (2019)'ye göre Seul bu dönemde kentsel ve mimari düzlemde Kore tarihinin en travmatik ve acı dolu olaylarına şahit olmuştur. Bununla birlikte, söz konusu dönemde Seul geleneksel ilkeler doğrultusunda planlanmış etrafı surlarla çevrili geleneksel bir kentten, modern bir sömürge kentine dönüşmüştür (Lee, 2020). Burada şunu vurgulamakta fayda vardır: Japon sömürgesinden hemen önce Seul'ü modern bir kent yapma yolunda hem Joseon Hanedanı hem de Daehan Krallığı teşebbüslerde bulunmuş fakat Japonya'nın yarımadaı ilhakı ile modernleşme süreci sekteye uğramıştır. Bu bağlamda Seul'un modernleşmesi Japon sömürge yönetiminin kentsel mekânsal pratikleri ile farklılaşarak tamamlanmıştır. Modernleşmenin Kore'nin kendi şartları doğrultusunda gelişiminin önünün kesilmesi ise halen bu alanda çalışmalar yapan araştırmacılar arasında süregelen bir tartışma olarak fevkalade önemi haiz bir konudur. Bir grup akademisyen, Kore'nin kendi şartları içinden çıkacak bir modernleşme sürecinin daha başarılı olacağını iddia ederken; Kore'yi, Kore yarımadasına özgü şartlar altında dönüştürecek bir modernleşme fırsatının kaçırıldığını, "Japonya'nın ekonomik sömürsü ve kültürel asimilasyonu uğruna yeni oluşmaya başlayan Kore modernleşmesinin bastırıldığını iddia etmişlerdir" (Shin ve Robinson, 1993: 13 aktaran in Lee, 2019). Bu fikre katılmayan diğer akademisyenlerse Japonya sömürge yönetimi ile modernleşmenin başarılmasının önemine vurgu yapmışlardır. Bu yazarlar, Japonya modernleşme atılımlarını Korelilerin faydasını gözeterek yapmasa da Kore Japon sömürgesi olma konumundan özgürleştğinde ellerinde modernleşmenin temellerinin atıldığı, altyapı yatırımları ile güçlü bir sistemin oluşturulduğu bir ülke kalmış olmasının önemine vurgu yapmışlardır (Ahn 2001; Park et al. 2004 aktaran in Cummings, 1981). Jung (2014: 3) bu iki karşıt görüşü kolonyal sömür (colonial exploitation) ve kolonyal modernleşme (colonial modernisation) olarak formüle etmiş, Kore'nin modernleşme ve sömür pratiklerini aynı anda deneyimlediğini iddia etmiştir. Bu bağlamda, Seul kenti sömürge yönetiminin merkezi olarak Japon modernleşmesinin ve Japon İmparatorluğu'nun gücünün, ideallerinin Korelilere sergilendiği sahne olmuştur.

Todd'a (2005) göre, sömürge kentleriyle ilgili literatür çoğunlukla Avrupa merkezlidir ve Asya tipi sömürgeleştirmeye uygun bir referans bulmak bir hayli zordur. Horvart (1972: 76), sömürge kentini "sömürgeciler ile sömürgeleştirilenler arasındaki politik, askeri, ekonomik, dini, sosyal ve entelektüel etkileşimin yaşandığı merkez" olarak tarif ederken; Pratt (1992: 4) ise "genellikle oldukça asimetric tahakküm ve itaat ilişkileri içinde, farklı kültürlerin buluştuğu, birbirleriyle çatıştığı ve mücadele ettiği sosyal bir mekân olan bir temas bölgesi" olarak görür. Pratt'a (1992: 6) göre sömürge kentinde oluşan ilişkiler çoğunlukla "baskı rejiminin koşullarının, radikal eşitsizliklerin ve zorlu çatışmaların" bir parçası olagelmıştır. Kuşkusuz, sömürgecilğin doğası çoğunlukla birbirine benzemiş, ancak her örnek vaka yeniden değerlendirilmeyi hak eden önemli farklılıkları da içermiştir. Kim'e (2009: 156-160 aktaran in Lee, 2020) göre Japon sömürge kentleri Seul de dâhil olmak üzere Avrupa'nın sömürgesi altında olan kentlerden oldukça farklıdır. Örneğin Batılı emperyalist muadillerinin aksine Japon sömürge yönetimi, Kore halkının Japon toplumuna entegrasyonu ve ortak bir kültürel ve politik platform kurulmasına ekonomik sömürden daha çok önem vermiştir (Lee, 2009). Bu kültürel ve politik platform Seul'de kurulmaya çalışılmış, kentsel gelişim planları ile süreç yönetilmeye çalışılmıştır. Elbette ki kentsel mekânın manipülasyonu sömürge yönetimlerine özgü değildir (Caprio, 2009); ancak Japon ve Kore toplumları arasındaki sosyokültürel farkları ortadan kaldırmak için Seul'ün sembolik ve fiziksel peyzajının, yapıli çevresinin asimile edilmesini tartışmak bu bağlamda önemli ve değerlidir. Japon sömürge yönetiminin modernleşme idealleri ile geleneksel Kore'nin ideallerinin çatıştığı ve mekân üzerinde kurulmaya çalışılan güç dengelerinin ve çıkar çatışmalarının mekânı nasıl değiştirip dönüştürdüğünü de ancak bu şekilde görebiliriz. Bir dönem Joseon Hanedanının ve Daehan Krallığı'nın sembolü olan bir kentin, Japon yönetiminin kendini meşrulaştırmasında oynadığı rolü tartışmak, günümüz Seul'ünün birçok katmandan oluşan ve hala bu katmanları içinde barındıran kentsel yapısını idrak edebilmek için oldukça kıymetlidir. Bu bağlamda sadece Seul'un kentleşme süreçlerini değil aynı

zamanda Kore kentleşme tarihini anlamak açısından sömürge kentleşme dönemini göz önünde bulundurmak gereklidir.

Seul Japon sömürgesi altında planlanırken, Japon yönetimi kendi idealleri, finansal şartları ve sömürge halkın tepkisine bağlı olarak onar yıllık periyotlarda değişen farklı planlama yaklaşımları benimsemiştir. 1910-1920 yılları arasındaki ilk periyotta Japon sömürge yönetimi baskıcı ve otoriterdir. Kent planları da bu doğrultuda tepeden inme, dikte edicidir. Bu dönem iki kentsel gelişme planı uygulanmış; fakat bu planlar kentsel sorunlarla başa çıkmakta yeterli olamamıştır. 1920-1930 yıllarını kapsayan ikinci periyotta ülkede çıkan ayaklanmalar Japon yönetiminin baskıcı tutumunu kırarken, yerel yönetimlere planlama yetkisi verilmiş; yerel yönetimler de sürecin demokratikleşmesi adına farklı meslek gruplarını plan yapımı aşamasına davet etmiştir (Jung, 2014). Kore'nin özgürleşme sürecine kadar geçen son periyotta artık Seul'da ortaya çıkan kentsel sorunlar ile başa çıkılamamış ve daha kapsamlı planlar geliştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu planlar doğrultusunda geliştirilen projelerle Seul'un Japonya'nın sömürge imparatorluğunun sembolü haline getirildiğini savunan Todd'a (2014), göre bu projeler yeni kamusal alanlar yaratarak şehrin sembolik topografyasını kontrol altına almayı, kentin sembolik alanlarında Şinto tapınakları inşa ederek Şintoizm'i Korelilerin günlük yaşamının bir parçası haline getirip onların ruhsal asimilasyonunu gerçekleştirmeyi, Kyongbok Sarayı'nda düzenlenen endüstriyel sergiler ile Japonların Korelilere üstünlüğünü göstermeyi, halk sağlığı ve hijyen için altyapıyı geliştirerek Korelilere modern kentlerin ancak Japon yönetimi ile kurulabileceğini göstermeyi amaçlamıştır. Hatta bu kentsel yatırımlarda Japon sömürge yönetiminin en önemli motivasyonlarından birisi mekânın fiziksel ve görsel temsiline sömürge vizyonunu somut olarak yerleştirmek olmuştur (Todd, 2014). Bu nedenle günümüzde hala yapılı çevrenin Japon sömürge dönemi izleri barındırdığı iddia edilmektedir (Lee, 2019; Todd, 2005).

Bu çalışmanın amacı sömürge döneminde Seul kentinde yaşanan mekânsal değişim ve dönüşümlerle Japon sömürge kentlerinin modernleşme süreçlerine dair bir karakter arayışını ortaya koymaktır. Bu bağlamda önce Joseon Hanedanı ve Daehan Krallığı tarafından inşa edilen başkent Seul'ün ulusal idealler doğrultusunda başkent olma süreci tartışılacak; daha sonra ise Japon sömürge yönetiminin devraldığı ve yok edilmesi, aşılması gereken çelişkiler olarak gördüğü bu sosyo kültürel, mekânsal ve kurumsal mirası kendi değerleri ve idealleri doğrultusunda yeniden inşa etmesi süreci tartışılacaktır.

2. JOSEON HANEDANININ KUTLU BİR MEKÂN ARAYIŞI VE SEUL'ÜN BAŞKENT OLMASI

Köklü tarihi boyunca komşu ülkelerin istilalarına ve asimilasyonlarına hedef olmuş Kore yarımadası ve bu istilaların odağı olan başkent Seul, tarih içinde değişen güç odaklarının politikaları ve idealleri doğrultusunda süregelen bir yıkımın ve yeniden inşa edimin öznesi olmuştur (Cumings, 1997). Seul'ün bu sürecin bir parçası halini alması, Kore yarımadasına 14. yüzyıl itibarıyla hükmeden Joseon² Hanedanının kutlu bir başkent arayışı içine girmesi ile başlamıştır. Joseon Hanedanının ilk kralı T'aejo, Usta Muhak olarak bilinen Budist bir keşişle birlikte, Seul'ü Hanedanın başkenti olarak ilan etmeden önce birçok kıymetli mekânı jeomantik açıdan değerlendirmişler ve bu geleneksel araştırma, ölçme ve değerlendirmeler sonunda başkent ilan etmek için en uğurlu mekânın Seul olduğu konusunda karar kılarak başkenti Kaegyong'dan³ (bugünkü Kaesung) Seul'e taşımışlardır (Yoon, 2017: 45). 1394 yılında Hanyang adı altında Joseon Hanedanının başkenti ilan edilmesi Seul için dönüm noktalarından biri olurken şehir, bu tarihten itibaren Kore'nin politik, sosyal, ekonomik ve kültürel merkezi olmuştur (Kim, 1999). 1394 yılında başkent olarak seçilmesi ve planlanması süreçlerinde “(1) Yin-Yang ve Beş Element Teorisi, (2) feng shui teorisi, (3) neo-Konfüçyüsçülük politik felsefesi ve (4) kutsal dağ ideolojisi” ilkeleri rehber olarak kullanılmıştır (Lee, 2019: 47).

Yin-Yang ve Beş Element Teorisi temelde dünyanın yin-yang'ın dualiteye dayanan dengesi ve beş elementin uyumu üzerine yaratıldığı, bu düzlemde geliştiği ve bu bağlamda da evrende var olan ve var olacak olan her mekânın makro ve mikro ölçeklerde bu dualite ve dengeye uygun oluşturulması

² Choson, Chosen (조선) olarak da kullanılır.

³ Gaegyong, Kaegyong, Kaegyöng (개경) olarak da kullanılır.

gerektiğine; ancak bu şekilde enerji akışının yapıcı dengeyi bulacağı felsefesine dayanmıştır (Yoon, 2017:60).

Neo-Konfüçyüsçülük ise temelde 10. ve 11. yüzyıllarda Asya'yı etkisine almış Konfüçyüsçülüğün yeniden yorumlanarak yönetimden günlük yaşam uygulamalarına kadar temel bir felsefe haline getirilmesini ifade etmiştir (Pratt, 2007). Joseon Hanedanının dördüncü kralı Büyük Sejong, neo-Konfüçyüsçülüğün sosyal ve ekonomik olarak toplumun tüm sosyal sınıflarının çıkarlarını dikkate alacağını ve neo-Konfüçyüsçü felsefeye göre bir şehrin, kralının ve milletin köklerinin kurallarını göstermesi gerektiğini iddia etmiştir (Hong, 2010). Bu bağlamda kent planlanırken surların bulunduğu şehrin çekirdeği, Joseon Hanedanının neo-Konfüçyüsçü ruhunu tezahür ettirmeyi amaçlarken, duvarların dışındaki boşluk, doğal çevrenin güzelliğini ortaya koymaya yönelmiştir (Lee, 2019). Konfüçyüs tapınağı olarak Jongmyo Mabedi (Kraliyet Ataları Mabedi), Sajikdan Sunağı (Toprak ve Tahıl Sunağı), Kyongbok Sarayı⁴ ve Hanyang Şehir Duvarı'nın tam kalbinde yer alan Hanyang şehri, bu felsefeyi yansıtacak şekilde planlanmıştır. Kyongbok Sarayı, kralın ve ailesinin ikametgahı olarak hizmet verirken, ulusun kökenini temsil ettiğine inanılmıştır. Hong'a göre (2010: 40), kutsal mekânlar olan Jongmyo Mabedi ve Sajikdan Sunağı "ulusun dayanağı" olarak hizmet etmiştir.

Diğer taraftan, feng shui ise özellikle tarım toplumlarında bir yerleşim yeri için en iyi konumu bulma arzusundan kaynaklanan endişeler doğrultusunda oluşturulmuş bilişsel bir sistem olarak tanımlanmıştır (Hong 2010: 21). Çince rüzgâr ve su anlamına gelen feng shui yer seçiminde dikkat edilmesi gereken hususlar olarak rüzgâr ve suya dikkat çekerken, Kore yarımadasında *p'ungsu* olarak adlandırılmış ve rüzgâr ve suya ek olarak yarımada'nın coğrafyası da göz önünde bulundurularak dağın da önemi teslim edilmiştir. Seul coğrafi özellikleri ve merkezi konumu ile feng shui kriterlerini sağlamıştır. En önemli avantajı, kentin merkezinde Cheonggye deresinin güneyinde, doğu-batı doğrultusunda akan Han nehrinin varlığı sayesinde hem su ihtiyacının karşılanması hem de su taşımacılığının mümkün olmasıdır. . Bununla birlikte kent, rüzgâr tünelleri oluşturmayı mümkün kılan dört dağ (Bugak, Inwang, Nak ve Nam dağları) ile çevrelenmiştir. "Pozitif jeomantik enerji (millî ruhun ve enerjinin taşıyıcısı olarak adlandırılan) kuzey-güney aksı arasında Pugak ve Samgak dağları ekseninde Kyongbok Sarayı'nın taht odasından ve 'değişim kapısı' olarak adlandırılan Kwanghwa kapısından geçerek akacak şekilde tasarlanmıştır" (Kendall, 2008: 107). Bu bağlamda 1395 yılında *p'ungsu* ilkelerine göre inşa edilen ve en önemli saray olan Kyongbok Sarayı ve onun kente açılan kapısının Joseon Hanedanının kent planlaması ve bunun kültür ve ulus kurgusundaki ve mekânsal anlatımdaki rolü de açıkça görülmüştür. Son (1996: 528 aktaran Han, 2014: 9), Kyongbok Sarayı'nın "p'ungsu'nun ulusal yaşam damarı" ve "Kore ruhunun yaşamsal gücü" rolünü oynadığını iddia etmiştir.

Bu ilkeler doğrultusunda, Kore yarımadasında merkezi otoriteyi güçlendirmeye, Kore ulus bilincini oluşturmaya çalışan Joseon Hanedanı, Seul'ün inşa edilmesi sürecinde bu gücü ve bilinci temsil edecek sembolik alanlar yaratmıştır. Ulusal gücü temsil eden şehir surları, tapınaklar, kapılar ve saraylar gibi mimari yapılar kentin hâkim noktalarına yerleştirilmiştir. Seul bu ilkeler doğrultusunda planlanırken ve önemli kentsel yapıları kraliyet sarayları, ritüel alanları, kamu binaları, çan kulesi, pazarlar, ana yollar, kapılar ve şehir duvarı gibi ana bileşenlerin yerleri belirlenirken Çin'in tesiri altında kalındığına birçok çalışmada değinilmiştir. Bununla birlikte Çin başkentlerine özgü dikdörtgen, simetrik ve eksensel doğa, Hanyang'da görülmemiştir (Kim, 2012: 151). Kare ya da dikdörtgen kapalılığı olan Çin şehirlerinin aksine, Joseon otoriteleri dört tarafı dağlarla çevrelenmiş ve doğal yollardan korunması sağlanmış şehri daha da korunaklı kılabilmek için oval bir duvar inşa etmeyi tercih etmişlerdir (Todd, 2014).

Bu yaklaşımların sonucunda Seul, dört tarafı dağlarla çevrili bir havza içerisinde, etrafı surlarla örülü, dört ana kapısı ve dört ara kapısı⁵ olan geleneksel bir şehir olarak inşa edilmiştir. Etrafını çevreleyen 19

⁴ Kyongbok Sarayı (경복궁) aynı zamanda Kyongbokgung, Gyeongbokgung ya da Gyeongbok Sarayı olarak da kullanılmaktadır.

⁵ Bahsi geçen dört ana kapı; Doğu Kapısı (Heunginjimun- 흥인지문 -Resmi Adı / Dongdaemun- 동대문 -Yön Belirten Adı), Batı Kapısı (Donuimun- 돈의문 -Resmi Adı / Seodaemun- 서대문 -Yön Belirten Adı), Güney Kapısı (Sungnyemun- 숭례문 -Resmi Adı / Namdaemun- 남대문 -Yön Belirten Adı) ve Kuzey Kapısı (Sukjeongmun- 숙정문 -Resmi Adı / Bukdaemun- 북대문 -Yön Belirten Adı) Ana kapılar arasında dört ara kapı; Souimun (güneybatıda), Changuimun (kuzeybatıda), Hyehwamun (kuzeydoğuda) ve Gwanghuimun (güneydoğuda).

km'lik duvarla birlikte kentin inşası yaklaşık 20 yıl sürmüştür (Lee, 1994; Sohn, 1977 aktaran Kim, 2012: 151).

Seul'ün kuzeyi Kyongbok ve Changdeok sarayları ile yönetim merkezini simgelemiştir. Kentin merkezinden geçen Jongro Caddesi Doğu ve Batı kapılarını birbirine bağlamıştır. Kuzey güney doğrultusunda ise iki önemli cadde olan Jungro ve Yookcho⁶ caddeleri ile Kyongbok Sarayı Namdaemun'a⁷ (Doğu Kapısı) açılmıştır. Joseon Hanedanının ana saray olan Kyongbok Sarayı'ndan başlayan Yukjo Caddesi Seul'ün siyasi ve idari merkezinin en önemli caddesi olmuştur. Jongro ve Namdemun Caddeleri ise birçok dükkânın bulunduğu ticari ve sosyal merkezler olarak tasarlanmıştır. Namdaemun güney kapısına uzanarak kentin güney eteklerindeki Yongsan'a uzanırken, Jongro Caddesi ise Mapo'ya ve Batı kapısına bağlanarak uzanmıştır. Birçok soylu aile Seul'ün kuzeyinde yerleşmeyi tercih ederken, orta sınıf güneye yerleşmiştir. Bunda kuzeydeki yerleşimin çevresel faktörlerinin daha tercih edilebilir olmasına ek olarak kentsel altyapının daha gelişmiş olması önemli bir etmen olarak öne çıkmıştır. Bununla birlikte kentte yerleşen yabancıların daha çok kentin güney batısında yerleştiği görülmüştür. 1880 öncesinde Seul tek katlı geleneksel Kore tarzında yapılmış binalardan oluşan bir kent iken, yabancıların kentte yaşamaya başlaması ve kendi mahallelerini oluşturmaları ile beraber kırmızı tuğlalardan yapılan çok katlı binalar kentin manzarasını değiştirmeye başlamıştır. Buna ek olarak artan nüfus ve nüfus yoğunluğu, yabancıların yaşadığı yerlerde kentsel altyapı ve hizmetlerin artırılması gerekliliğini beraberinde getirince Kore yönetimi ve yabancılar arasında tartışmalar başlamış, Joseon yönetimi ile kentsel altyapı geliştirilmesi üzerine bu dönem başlayan pazarlıklar, Japon sömürge yönetimi ile farklılaşarak kentin büyüme yönünü de etkileyecek bir çatışmaya dönüşmüştür.

19. yüzyılın sonlarında emperyalist saldırıların baş göstermesi ile Hanedanın ekonomik ve politik özerkliğini korumak Joseon liderlerinin giderek artan endişesi halini almıştır. Bunun üzerine Hanyang kenti Hwangsong adı altında imparatorluk başkenti olarak yeniden biçimlendirilmeye çalışılmıştır (Lee, 2019). Bu dönem, imparatorluğun otoritesini güçlendirmek için Batı teknolojileri kullanılarak modern altyapı sistemleri geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu reformlarla kentin emperyalist saldırılara karşı henüz yeni ortaya koyulan Kore ulus-devlet fikrini koruması ve savunması amaçlanmıştır (Todd, 2014). Bu dönem şehrin iki ana ticari alanında konumlanan geçici ticari tezgâhların yıkılarak bu caddeler orijinal genişliklerine geri döndürülmüş; yeni imparatorluk başkentini banliyölere bağlayan radyal bir cadde sistemi oluşturulmasının ardından Bağımsızlık Kapısı, Pagoda Parkı gibi Kore hükümdarlığı altında ulusal özerklik iddiasının sembolü olan binaların ve diğer yapıların inşası tamamlanmıştır. Birçok Koreli tarihçi bu değişiklikleri içsel gelişme ve aşamalı modernleşme olarak yorumlamıştır. Joseon Hanedanından sonra Daehan Krallığı, kraliyet şehri Hwangseong'u yeniden planlarken; özerk, modern bir ülkeyi inşa etmek için bir imparatorluk başkenti yaratmaya çalışmıştır. Bu dönemde kentsel çevre, altyapı, halka açık parklar, sıhhi koşullar, su temini tesisleri dikkatle ele alınmış ve bunları geliştirmek için yatırımlar yapılmıştır (Kim, 1994). Bu gelişmeler, imparatorluk başkenti Hwangseong'un modernleşme çabaları olarak kabul görmüştür. Joseon Hanedanı ve Daehan İmparatorluğu sırasında Seul, esasen Korelilere biçimsel ve işlevsel olarak bir başkent yaratma utkusu ile geleneksel ilkeler doğrultusunda planlanırken; sokaklar, sunaklar, saraylar yönetimin gücünü temsil etmiştir. Buradan hareketle, Seul kentinin otoritenin bilgisini önceleyen, otoriterinin ideallerinden, tarzından ve arzularından beslenen bir yaklaşımla tasarlandığını iddia etmek mümkün olmuştur.

3. SÖMÜRGE KENTİ SEUL'ÜN MODERNİTE DENEYİMLERİ VE MEKÂN KURGUSUNUN YENİDEN İNŞA EDİLMESİ

Asya'nın en gelişmiş metropollerinden biri olan Seul, 1910-1945 yılları arasında sömürge yönetiminin merkezi olarak Japon egemenliği altında sömürgeleştirme ve modernleşme süreçlerinin Kore yarımadasında ilk kez deneyimlendiği ve bütün yarımadaya yayıldığı kent olmuştur (Lee, 2019). Bu dönemde, Japon sömürge yönetiminin mekânsal politikaları, Kore yarımadası kentlerini modernleştirirken aynı zamanda sömürge yönetiminin bir parçası haline getirmek üzere tasarlanmıştır.

⁶ Tarihsel süreçlerde Suzaku Tairo (Japonca), Yukjo-gori (육조거리), Eukjogeory, Yukjo Caddesi, Jujak Daero, Chujak Taero olarak da adlandırılmıştır. Yookcho (육조) Joseon'un altı bakanlığı/hanedanı anlamına gelmektedir.

⁷ Namdaemun (남대문), resmi adı Sungnyemun (승례문). Namdaemun Kapısı olarak da kullanılmaktadır.

Fakat Japon imparatorluğunun idealleri ve değerleri ile Joseon Hanedanı ve Daehan İmparatorluğundan miras alınan sosyo-mekânsal, kurumsal miras arasında yok edilmesi gereken çelişkiler var olmuştur (Todd, 2014). Bu miras ve sosyo-mekânsal organizasyonu Japon ideallerine ve amaçlarına göre yeniden düzenlemede mekânsal politikalar önemli bir rol oynamıştır. Bu bölümün amacı bu politikaları tartışarak, onların kentin sömürgeleştirilmesinde ve modernleştirilmesinde oynadığı rolü tartışmaktır. Bu bağlamda, Japon sömürge yönetiminin ilk eylemi, sembolik yerlerin adını ve şehirlerin yapılı çevresini değiştirmek olmuştur. Başkentin adı Gyeongseong (Korece) Keijo (Japonca) olarak değiştirilirken, Hanyang, Hwangseong gibi Joseon Hanedanlığı ve Daehan İmparatorluğunu hatırlatan sözlerin kullanımı yasaklanmıştır (Bae and Lee, 2017).

Seul, Batılı emperyalist ülkelerin kolonyal şehirlerinden farklı olan Japon sömürge kentlerinin örüntüsünü anlamak açısından önemli kentsel mekânsal pratiklere ev sahipliği yapmış bir kent olmuştur. Birçok sömürge kentinde olduğu gibi Seul de modernleşme sürecini sömürgecinin (Japonya) idaresi altında yaşamıştır. Bu dönemde kent bir taraftan modern kent planlama ve gelişen teknolojilerin yardımı ile modernize edilirken; diğer taraftan, etnik gruplara göre mekânsal dağılımın gözlemlendiği, çok çekirdekli kentsel yapının ortaya çıktığı ve sömürge yönetiminin gücünün tasarlanan temsil mekânları ile toplumun kolektif hafızasına sunulduğu çok katmanlı bir yapıya evrilmiştir. Sömürge yönetimi ve sömürülen halk aynı mekân üzerinden modern bir dönüşüm sürecini beraber deneyimlerken, sömürge sonrası dönemde Kore modernleşmesi Japon sömürgesinin geliştirdiği kentsel katman üzerinden devam etmiştir. Japon koloni kentlerini Batılı muadillerinden ayıran bir başka özellik ise hem kolonileştirdikleri ülkenin halkına olan benzerlikleri, hem de farklı ekonomik ve sosyal sınıflardan büyük bir nüfusun kentte yerleşmiş olmasıdır ki sömürge döneminde Seul'de nüfusun neredeyse %30'unu Japonlar oluşturmıştır (Lee, 2020).

Japon yönetimi mekânsal politikaları kontrol altına alarak modern toplumu ve modern kentleri yaratmayı amaçlarken, yeterince gelişmemiş olarak gördükleri Kore halkını da özellikle hijyen, dini inanç bağlamında değiştirmeyi tasarlamıştır (Todd, 2008). Seul modern bir kent olarak yeniden tasarlanmaya çalışılırken, toplumun kolektif hafızasına modern hayatın incelikleri sunulmuş ve bu sırada Japon yönetiminin ve toplumunun Korelilere galebe çalmasını ve üstünlüğünü kabul ettirecek düzenlemeler yapılmıştır (Todd, 2014). Bu bağlamda sömürge yönetiminin sosyo-mekânsal politikaları bir taraftan sembolik alanları yok ederken, diğer taraftan ise bu sembolik alanları Japon sömürgesinin temsilleri haline getirmiştir (Lee, 2009). Yeoh (1996: 16)'a göre sömürge kentinden manzaralar düzenli, sterilize, kurallara uygun, yapılandırılmış mekânları ile sömürgecilerin gücünü ve prestijini yansıtır ki Seul de bu bağlamda söz konusu tanımların dışında değildi. Diğer taraftan Japon sömürge yönetimi, yeni tasarlanan ve dönüştürülen mekânlar aracılığı ile Korelilerin, Japon yaşam tarzını benimsemesini amaçlamıştır (Valat, 2014).

Bu dönemde şehrin fiziksel formu yapısal bağlamda derin değişimlerin öznesi olmamış, ancak peyzajı Japon ve Kore kültürleri arasındaki farklılıklara göre temelde yeniden şekillendirilmiştir. Bu bağlamda binalar saraylar, kutsal mekânlar ve Hanyang Şehir Duvarı gibi Joseon Hanedanının siyasi sistemini sembolize eden mekânlar birincil değişikliklerin öznesi olurken; aynı zamanda halkın erişimine de kapatılmıştır (Lee, 2019). Todd'a (2014) göre kolonyal Seul ve kentliler hijyen ve temizlik çalışmaları, Şinto dini ritüelleri ve endüstriyel sergiler ile modernize edilmeye çalışılmıştır. Sistemik uygulamalar, plan kararları ile gerçekleştirilen modernleşme deneyimleri 1910-1920, 1920-1930, 1930-1945 yılları olmak üzere üç farklı dönemde incelenmiştir. Jung'a (2014: 13) göre 1920'ye kadar Japon yönetimi baskıcı, saldırgan bir tutum izlerken, 1919'da çıkan ayaklanmalar ve protestolarla bu baskıcı tavır kırılmaya başlamıştır. Kentsel alanda yerel yönetimlerin güçlendirilmesi bu kırılmanın sonucu olarak ortaya çıkarken; 1920'lerde birçok şehir, çıkar çatışmalarının önlenmesi ve yerel halkın haklarının gözetilmesi amacıyla yerel yönetimler tarafından planlanmaya başlanmıştır. Buna ek olarak şehir plancısı, inşaat mühendisi gibi meslek grupları planlama aşamasına katılmaya davet edilmiştir. Bu bağlamda, ikinci dönemle birlikte planlama sürecinin demokratikleşmeye başladığı savlamak yanlış olmaz. 1930'larda ise artan kentsel nüfus ve getirdiği altyapı sorunları daha gerçekçi ve kapsamlı planları zorunlu kılarken, sorunlarla başa çıkabilmek için üst ölçek planlar geliştirilmesi ihtiyacı hâsıl olmuştur. Süreçleri ve planlama yaklaşımındaki değişimleri daha doğru analiz edebilmek için bu dönemler ayrıntılı olarak tartışılmalıdır.

3.1. Birinci Dönem (1910-1920)

Erken sömürge dönemi olarak da adlandırılan bu dönem 1910-1920 yılları arasındaki ilk on yılı kapsayan periyod olmuştur. Konut alanlarının ayırımına odaklanan diğer sömürge ülkelerinin aksine, Japon yönetimi daha çok altyapı, ulaşım, sağlık, göç gibi modern kente dair problemlere odaklanmıştır (Todd, 2014). Bu dönemde, Japon sömürge yönetimi etkin bir planlama sürecini yönetebilmek için yasal ve kurumsal yapıyı hızla inşa ederken, 1910-1918 yılları arasında Kore topraklarını Koreliler ve yabancılar için güvenli ve kolay ulaşılabilir bir pazar haline getirmek için özellikle tarım arazilerini tapu tescil sistemine tabi tutmuşlardır (Gragert, 1994: 3). Kentin yapılı çevresi yolları genişletip, altyapıyı iyileştirmek üzerinden değiştirilmeye çalışılmıştır. Goto (1993) bunu, Japon yetkililerin çoğunlukla sağlık sistemini geliştirmeye, yolları genişletmeye, ana arterleri düzeltmeye ve yeni yollar inşa etmeye odaklanmaları üzerinden açıklamaya çalışmıştır. Bu bağlamda, Kore yarımadasında modern anlamda kentleşme, ilk kez bu dönemde ülke nüfusunun iki katına çıkması ve bu artışın kentlerde yoğunlaşması ile gerçekleşmiştir. Kent nüfusu %3 artarken, kent nüfusunun toplam nüfusa oranı %13'e çıkmış, Seul'un nüfusu ise neredeyse 5 katına ulaşmıştır (Jung, 2014: 4). Seul'un nüfus artışının, modern bir kent planlamasına ve yeni bir yaşam tarzına ihtiyaç duymasının ardında sömürge döneminde Seul limanının ticarete açılması da önemli bir etmen olarak kabul edilmiştir (Yu 2004: 65 aktaran Lee, 2019: 12).

Geleneksel Kore'yi ve Seul kentini modernleştirmeye yönelik adımların atıldığı bu dönem, üretilen kentsel gelişme planları Japonya'nın Tokyo'nun modernleşme sürecinde Georges-Eugène Haussman tarafından 1852-1870 yılları arasında Paris için geliştirildiği planlar örnek alınmıştır- hazırlanan planlardan esinlenilerek geliştirilmişlerdir (Jung, 2014: 9; Hashiya 2004, 82). 1910 yılında hazırlanan Keijo Kentsel Gelişim Planı, Büyük Keijo Şehir Planı'nın açıklandığı 1936 yılına kadar Seul'un temel kentsel planlama haritası olarak işlev görmüştür (Lee, 2020). Keijo Kentsel Gelişim Planı ile modern bulvarlar ve kent meydanları tasarlanmıştır. Bu dönemde yapılan bir başka isim değişikliği de Yokjo Caddesi'nin adını Kokamon Dori olarak değiştirmek olmuştur. Bunu takiben, cadde ve bu bulvar boyunca yer alan binalar, Japon sömürge yönetiminin gücünü temsil edecek şekilde yeniden düzenlenmiştir. Kore geleneksel binaları ve Yokjo Caddesi ile Hanyang Şehir Duvarı Bölgesi, “geleneksel Kore inancına göre Kore'deki en kutsal yer olarak kabul edilirken; duvarın kendisi ulusal güç ve refahın kaynağı olarak Kore geleneği ile Japon modernleşmesi arasındaki çatışmanın merkezi haline gelmiştir” (Yu 2004: 65; Hong 2010: 23 aktaran Lee, 2019: 12). Kokamon Dori boyunca inşa edilen Japon esintili mimari yapılar, sömürgeleştirme sürecini mekânda somut hale getirirken; Japon otoritesini ve kalıcılığını simgeleyen yeni yapılar şehrin çehresini çarpıcı biçimde değiştirmiştir (Todd, 2008; Todd, 2014). Kenti daha modern, temiz, düzenli ve sermaye birikiminin merkezi haline getirmek için; Japonya'nın otoritesini temsil eden siyasi alanı inşa etmek için ileri planlama teknikleri uygulanmıştır.

Kyongbok Sarayı'ndaki binaların büyük çoğunluğu, Joseon ve Daehan mirasını ortadan kaldırmak için sembolik bir politikayla yıkılırken; sarayın önünde, sarayın ana kapısı olarak hizmet veren ve Yokjo Caddesi'ne açılan Kore tarihinin önemli bir simgesi ve sembolü olan Gwanghwamun Kapısı kaldırılmıştır. Japon Hükümet Binası sömürge otoritesinin çok somut bir simgesi olarak eski taht salonunun hemen önüne inşa edilirken, Kyongbok Sarayı halka açık sergi mekânına dönüştürülmüştür (Kim, 2016). Japon sömürge yönetiminin, Japon hegemonyasını sanayide, teknolojiye, tasarımda, üretimde yarımada üzerinde tezahür ettirme politikasının bir parçası olarak; Kyongbok Sarayı, çeşitli siyasi, kültürel ve ekonomik olaylara ve endüstriyel sergiye ev sahipliği yapacak şekilde yeniden tasarlanmıştır (Han, 2014). Lee (2019: 5), “Japon imparatorluk genişlemesinin bir bileşeni olarak, yeni kentsel tasarım biçimleri ve imparatorluk mimarisi, Japon yetkililerin emperyalist güçlerini ifade etmeye çalıştıkları araçlardan biri” olarak değerlendirilmiştir. Bayındır çevre üzerinde radikal revizyonlar yoluyla Joseon Hanedanının geçmişi ve otoritesinin sembolik anlamı ortadan kaldırılırken, söz konusu dönüşümü Japon otoritesinin Seul kent mekânı üzerindeki temsili olarak okumak mümkün olmuştur.

Kent mekânında somut gelişmeler yaşanırken; yasal düzenlemelerde de meşru zemin oluşturulmuştur. Keijo Kentsel Gelişim Planı doğrultusunda 1911 yılında Arazi Kamulaştırma Kararnamesi ve hemen ardından Yol Yönetmelikleri, yaklaşık bir yıl sonra ise kentsel alanların gelişimini düzenlemek üzere Kentsel Koruma ve Geliştirme Direktifleri ilan edilmiştir (Gragert, 1994). Direktiflere göre Kore halkının yapması muhtemel herhangi bir mekânsal değişiklikte sömürge yönetiminden izin almaları

zorunlu kılınmıştır. Jung (2014: 10) bunun “sömürge yönetiminin kent politikalarının baskıcı doğası”ndan kaynaklandığını iddia etmiş; özellikle ilk on yıllık periyotta bu baskının yoğun olduğunu savlamıştır. Seul’ü modernleştirme iddiası ile ele alınan bu planların getirdiği kayda değer değişikliklerin başında geleneksel Seul’ün askeri ve jeomantik nedenlerden ötürü kapalı bir sisteme sahip olan yol ağının iyileştirme planları doğrultusunda ızgara yollar ile açık bir sisteme dönüştürülmüş olması gelmiştir (Todd, 2008). 1912 yılında Keijo İnşaat Mühendisliği Bürosu tarafından hazırlanan Keijo Kentsel İyileştirme Planı ile planlanan ızgara sistem desteklenirken, kuzey-güney ekseninde beş, doğu batı ekseninde dört cadde ve oluşan merkezleri bağlayan bir radyal ana arter oluşturulmuş ve bu sistem içinde plazalar, meydanlar yaratılmıştır (Han, 20014: 9). Bunlara ek olarak altyapıyı geliştirmek amacıyla kanalizasyon sitemleri ve su sağlama tesisleri kurulmuştur. 1913 yılında kentsel alanlarda yapılaşma faaliyetlerini düzenlemek amacıyla Kentsel Mimari Yönetmeliği ilan edilmiştir. 1934 yılında yürürlüğe giren Kentsel Bölge Planı Direktifleri’ne kadar tüm kentsel gelişmeler bu yasalar kapsamında kontrol edilmiştir.

Japon Hükümet Binası’nın inşaatının bitiminin hemen ardından 1915 yılında, Japon egemenliğinin ilk beş yılını kutlamak için, Kore Ürünleri Rekabet Fuarı düzenlenmiştir (Han, 2014). Japonlar, bu endüstriyel sergiler aracılığıyla, yarımadanın sakinleri üzerindeki üstünlüklerini sergilemiştir. Jacobs (1996), bunu yerli halkları kontrol etmek ve kategorilere ayırmak için sömürge şehirlerinde güç teknolojilerinin gösteriye açılması olarak yorumlamıştır. Devam eden yıllarda önemli sarayların birçok binası yıkılmış ve 300 binadan sadece 36’sı ayakta kalarak ve günümüze ulaşmıştır (Yoon, 2006). Son’a (1996: 528 aktaran Han, 2014: 9) göre “Japon yönetiminin mekânsal politikalarının bir uygulaması olarak Kyongbok Sarayı’nın yıkılması, 'kaynağını pungsu'nun ilkelerinden alan ulusal yaşam damarını kesmek' ve 'Kore ruhunun hayati gücünü bloke etmek' olarak anımsana gelmiştir.”

1919 yılında Keijo Kentsel İyileştirme Planı revize edilmiş, kuzey güney aksının güçlendirilmesi için çaba sarf edilmiştir. Radyal caddeler Kyongbok Sarayı’nın önüne alınırken, önceki planda tasarlanan bütün radyal yollar ve plazalar plandan çıkarılmıştır. Seul’ün merkezindeki birçok arter de bu süreçte inşa edilmiştir. Bu revizde özellikle hükümet binalarının yer seçimlerinin ilk plana uygun olarak gerçekleştirilmemesi etkili olmuştur. Namsan civarına yerleştirilen hükümet binası, Kyongbok sarayında tahtın hizasına gelecek şekilde inşa edilmiş, bu yer değişikliği ise beraberinde binadan çıkan geleneksel Yokjo caddesinin modern bir bulvara dönüştürülmesi ve hükümet binasının ana aksı olarak dizayn edilmesini getirmiştir.

Diğer taraftan, konut alanları ise Japonların, Korelilerin ve her iki gurubun beraber yaşadığı alanlar olmak üzere üç farklı komşuluk ilişkisi içinde kümelenmiştir. Bu üç farklı alanda altyapı sorunlarının en çok Korelilerin yaşadığı alanlarda gözlemlenmesi tesadüf olmamıştır. Yatırımların daha çok Japonların yerleştiği yeni yerleşim alanlarına odaklandığı iddia edilmiştir (Chung, 1994). Bu dönem özellikle Japon yerleşimleri kentin yapısını önemli ölçüde etkilemiştir. Sömürge öncesi dönemde güneyde yerleşen Japonlar, artan nüfusları ile güneyde kentin dışında güneybatısında bulunan Yongsan bölgesine yerleşmişlerdir. Yongsan’ın büyümesi, Seul’un mekânsal yapısını değiştirmiştir. Modernleşme ve koloni süreci başladığında, Yongsan bir demiryolu taşımacılığı merkezi ve Seul’deki ikinci Japon yerleşimi haline gelmiştir. Bu ise beraberinde Yongsan ile Güney Kapısı arasındaki yolun iyileştirilmesini beraberinde getirmiş, surun Güney Kapısı kısmı genişletilerek ulaşım koşullarının geliştirilmesi sayesinde kentin gelişim yönünü de bir nevi güneye kaydırılmıştır. Bu kayma sömürü kentlerine özgü ikircikliği de meydana çıkarmıştır. Surlarla çevrili geleneksel kentten uzanmış yeni bir kent olarak Yongsan önemli bir Japon yerleşimi halini almıştır. Buna rağmen kentte Kore ve Japon yerleşimleri kutuplaşma göstermemiştir. Japonlar sur içinde güneyde Namchon, sur dışında ise Yongsan’da yerleşirken; Batı Kapısı, Yokjo Caddesi, Keijo Üniversitesi (Seul Ulusal Üniversitesi) etrafındaki yerleşimler daha çok (Kore-Japon) karma bir özellik göstermiştir. Kentte üç çeşit yerleşim alanı oluşmuştur, Japonların çoğunlukta olduğu yeni alanlar, karma alanlar ve Korelilerin çoğunlukta olduğu alanlardır.

Bu dönem eleştirilirken en çok Kentsel Koruma ve Geliştirme Planının, Kore’de Japon sömürge hükümetinden dolayı Haussmann’ın Paris için hazırladığı ya da Tokyo için geliştirilen plandan farklı olarak kapsamlı bir kent planlama şemasının bir parçası olmaması; sadece Japonlar için oluşturulan yeni mahallelerin yollarına odaklanan, geleneksel kent yapısını görmezden gelen bir yaklaşımın ürünü olması üzerinde durulmuştur. Çünkü bunun kent mekânında eşitsizliğin derinleşmesine sebep olduğu iddia

edilmiştir (Jung, 2014: 12). Japon yerleşimcilerin protestoları ve taleplerinden sonra, Seul'un güney kesiminde kuzey kesiminden daha gelişmiş yeni kentsel bölgeler oluşturmak zorunda kalınmıştır. Bu ilerlemeyle, yaşam standartları açısından eşitsizlikler daha da derinleşmiş; örneğin, Koreli hanelerin sadece %28'inin suya erişimi varken, Japon hanelerde bu oran %85'i bulmuştur (Todd, 2014: 22). Kentsel reformların ve kent planlarının Koreli yoğun kuzey kesimini ihmal etmekle beraber kentin estetik çerçevesinin belirlendiği savlanmıştır (Todd, 2014; Kim&Han, 2011). Hazırlanan bu planlar ile yirmi dokuz yeni yol geliştirilmiş, var olan kentsel dokuyla örtüşmeyen ızgara yollar kale duvarlarını yıkmak pahasına inşa edilmeye başlanmıştır. Bu plan 1928 yılına kadar beş kez yenilenmiş, kırk dört yol yapımına karar verilmiş ancak Japon sömürgesinden bağımsızlık ilan edilene dek sadece yirmi beş yol tamamlanabilmiştir. Bu plan ve revizesi 1936 yılında Büyük Keijo Kent Planı ilan edilene kadar Seul'un en temel kent planlama haritası olarak işlev görmüştür. Modern bir kente dönüşmesinde çok önemli rol oynayan bu planlar, Seul'de modern bulvarların, plazaların, kentsel mekânların yaratılmasında rol oynamıştır. Modern sömürge kentine dönüşen Seul'de halkın dolaşırken sömürge modernliğinin özünü kavraması amaçlanmıştır.

3.2. İkinci Dönem (1920-1930)

Kentsel sorunlara gösterilen dikkat artık parçalı planların Seul kenti için yeterli olmadığını ortaya koymuş, 1921'de sömürge yönetimi teknokratları bir milyon nüfuslu Seul için bir üst ölçek plan hazırlanması gerektiğini öngörmüşlerdir (Caprio, 2009). Özellikle çıkan ayaklanmalar, Japon yönetiminin baskıcı tutumunu azaltırken, yerel yönetimlere verilen planlama yetkisi ile sürecin demokratikleşmesi adına farklı meslek grupları plan yapımı aşamasına davet edilmiştir (Jung, 2014). Bunun bir sonucu olarak 1926 yılında Gyeongseong (Keijo ile birlikte Seul'un sömürge dönemindeki adı) Şehircilik Çalışma Grubunun ve şehir planlama bölümünün yöneticisi Takayoshi Honma Avrupa örneklerinden yola çıkarak Seul için ilk nazım plan hazırlamıştır (Jung, 2014: 14). Birçok ciddi eleştiriye maruz kalan plan, yapılan değişiklikler sonunda 1928 yılında ikinci nazım plan olarak ilan edilmiştir. Planın amacı, arazi düzenlemesi yoluyla yaklaşık 158 hektarlık eski şehir merkezindeki bütün binaları yıkıp yerine Batı tarzı binalar inşa ederek kentin yenilenmesini sağlamak olarak belirlenmiştir. Kentsel yeniden modelleme yöntemi ile 1913'den 1930'lara kadar Seul'un de içinde bulunduğu on üç Kore şehrinin merkezinde kayda değer dönüşümler gerçekleştirilmiş olsa da söz konusu plan finansal yetersizliklerden dolayı uygulanamamıştır. Genel olarak yoğunlukla kullanılan yolların asfaltlanması, kaldırım ve yaya yollarının yenilenmesi, su ve kanalizasyon gibi altyapı sistemlerinin geliştirilmesi ancak başarılmıştır.

1920'lerde en dikkat çekici değişimin sömürge yönetiminin arzu ettiği modern kentlinin ortaya çıkması olduğu söylenmiştir. Kim (1999, 254) bu değişimi şu şekilde aktarmıştır: "Yüzyılın başında başlayan kentleşme süreci, entelektüelleri ve yeni bir insan türünü ortaya çıkaran, yeni bir duyarlılığın oluşumunu teşvik ederken; şehirlere bir yorum ve eleştiri nesnesi olarak yaklaşılacak ve kentsel yaşam biçiminin olduğu gibi kabul edildiği bir dönemi de başlatmıştır." Jung (2014, 14) bu iddiayı bir adım ileri taşıyarak oluşan bu duyarlılığın, sömürge yönetimi entelektüellerin ve sanatçıların mekânsal bilincinde büyük bir değişiklik yarattığını, şehrin hem modernitenin damıtıldığı hem de modernin özü olduğu algısına kapı araladığını ve kenti modernitenin temsiline somutlaştığı yere evrildiğini savlamıştır.

Bu dönemin önemli özelliklerinden birisi ülke genelinde yayılan Şinto tapınakları olmuştur. Japon İmparatorluğu'nun Kore'yi işgalini ve Şintoizm'i yayma teşebbüsünü meşrulaştırmaya yönelik olarak ileri sürülen en yaygın iddialardan biri, Kore ve Japon halk geleneğinin ortak, şamanik bir bağa sahip olduğudur (Nakajima, 2016). Şinto tapınakları ile Korelilerin manevi asimilasyonunu gerçekleştirmek amaçlanmıştır (Todd, 2014: 201). 1925'ten itibaren ilkökul öğrencilerinin tapınağı ziyaret etmeleri ve 1935'te üniversite öğrencileri ve devlet memurlarının imparatorluk tanrılarına şükranlarını sunmak üzere Şinto ayinlerine katılmaları zorunlu kılınmıştır (Grayson, 1993). Kim'e (1997) göre bu, dini bir eylem olarak kabul edilebilir ve manevi asimilasyon olarak yorumlanabilir; ancak bunun aynı zamanda "vatanseverliğin politik bir ifadesi" olduğunu gözden kaçırmak asimilasyonun boyutlarını küçümsemek olarak yorumlanmıştır. Japon sömürge idaresi Kore yarımadasında 1945'te nihayet sona erdiğinde, Kore'de 1140 Şinto mabedi yer almıştır (Grayson, 1993).

3.2. Üçüncü Dönem (1930-1945)

Her ne kadar 1920'lerde vizyoner planlar hazırlanmış olsa da 1930'larda Kore şehirlerindeki hızlı nüfus artışı ve mekânsal büyüme ile ortaya çıkan kentsel sorunlara gerçekçi çözümler aranmaya

başlanmıştır (Valat, 2014). Bir başka deyişle 1930'lara gelindiğinde kentsel mekânın ve nüfusun artışı ve buna bağlı olarak ortaya çıkan kentsel altyapı sorunları 1920'lerde hazırlanan planların yetersiz kaldığını ortaya koymuştur.

Kontrolsüz kentsel büyüme ve nüfus artışıyla başa çıkmak için, Japon yönetimi iki yeni politika geliştirmiştir. Birincisi mevcut şehirlerin idari bölgelerini genişletmek, ikincisi ise kasabaları kent statüsüne yükseltmek olmuştur (Todd, 2008). Buna ek olarak 1934 de ilan edilen Kentsel Bölge Planı Hükümleri ile banliyöler geliştirilirken bölgeleme sistemi ve toprak düzenleme uygulamalarına başvurulmuştur. Bununla birlikte kent planlamasında büyük değişiklikleri beraberinde getiren bu hükümler ile yerel yönetimlerin hazırladıkları planlar ve finansmanları onama yetkisi tekrar Japon sömürge yönetimine verilmiştir. Kentsel planlama projeleri ile Kent Planlama Komitesi ilgilenirken, inşaa işleri ile İnşaat Mühendisleri Kurulu ilgilenmeye başlamıştır. Bu bağlamda 1930'ların Japon sömürge yönetiminin odağının altyapı işlerinden planlamaya kaydığı dönemler olduğu gözlemlenmiştir. Bu dönemde Seul; eski şehir merkezi, Yongsan, Cheongryangri, Wangsipri, Hangangri, Mapo ve Yeongdeungpo olmak üzere yedi alt merkezden oluşan bölgelere ayrılmıştır (Yi, 1999). Belediye binası şehrin merkezine yerleştirilirken bu yedi merkezle bağlantısı ana yollarla sağlanmış, merkezleri ve alt merkezi bağlayan yollar ile yerel yollar üç kademede planlanmıştır. Fakat bu dönemin asıl problemi sömürge yönetiminin kentsel altyapı yatırımlarında özel sektörü dışlaması ve ulusal hazineye sübvans etmesi sonucu finansal kaynakları güvence altına almaktaki beklentileri karşılayamaması olmuştur. Bu sebeple Japon sömürgesi altında kayda değer mali harcamalar gerektirmeyen arazi düzenleme sistemine göre geliştirilen kentsel bölgeler hariç çok az proje gerektiği şekilde uygulanabilmiştir (Pratt, 1992).

1930'lardan itibaren kentsel mekânı tasarlamak için önemli bir araç olarak kullanılan arazi yeniden düzenleme ile belirli bir kentsel model üretilmiştir. Arazi toplulaştırma olarak da bilinen arazi düzenleme projeleri Kore, Japonya, Tayvan gibi ülkelerde kentsel gelişmenin önemli bir aracı olarak kullanılmıştır. Yolların yenilenmesine odaklanan lineer kentsel tasarımların ürünü olan kentsel iyileştirme projelerinin yerini alan arazi yeniden düzenleme projeleri ile düzlemsel gelişim metodu uygulanmaya başlanmıştır. 1930'lardan itibaren kullanılan bu sistem planlama aşamasında tamamen arazi sahiplerinin çıkarlarının karşılanmasına bağlı olduğundan yeterli kamusal alanı güvence altına almak kolay olmamıştır (Jung, 2014: 19). Ancak, bu planlar mahalle kavramı veya genel bölgesel plan ciddi olarak dikkate alınmadan yapıldığından, günümüzün kentsel sorunlarının ana nedeni olarak gösterilmiştir. 1936 yılında Büyük Keijo Şehir Planı'nı ilan edilmiştir. Bu planın en önemli özelliklerinden birisi ilk kez kent plancılarının otuz yıllık nüfus projeksiyonları doğrultusunda oluşan demografik eğilimler doğrultusunda planlar şekillenmeye başlamıştır (Lee, 2020). Plancılar, hedeflenen nüfus yoğunluğunu belirledikten sonra, yeni genişletilen kentsel alanların sınırlarını topoğrafyayı, idari bölgeyi ve yürüme mesafesini dikkate alarak belirlemeye başlamışlardır. Bir diğer önemli özellik ise henüz araç sayısı trafiğin en yoğun olduğu zamanlarda bile 8.000-10.000 arasında iken 30 yıllık bir büyüme projeksiyonu ve bu bağlamda artacak trafik göz önüne alınarak planlama yapılmıştır. Bu dönem beklenen başarının karşılanamamasının temel sebebi sömürge hükümetinin planların gerçekleştirilmesi sürecinde özel sektörü dışlayan yaklaşımı ve ulusal kasadan yeterli finansal desteği alamaması ile gereken mali kaynakları sağlayamayarak başarısız olması olmuştur. Mali kaynaklarda yaşanan sorunlar sonucunda arazi düzenleme sistemine göre geliştirilen kentsel mahalleler haricinde az sayıda proje düzgün bir şekilde uygulanabilmiştir.

SONUÇ

Bu makale, Japon sömürge yönetimi sürecinde mekân üretim politikalarına ve pratiklerine odaklanarak, sömürge döneminde devam eden Japon modernleşmesi ile Kore geleneği arasındaki mekânsal çatışmaları ortaya koymaya çalışmıştır. Bu bağlamda, sömürge yönetiminin merkezi haline getirilen Seul, Japon sömürge yönetiminin mimari ve modern şehir planlaması yoluyla kolonyal gücünü uyguladığı şehirlerden birisi olmuştur. Otuz beş yıllık sömürge döneminde, Japon sömürge yönetiminin en önemli mekânsal politikası, geleneksel Joseon Hanedanı ve Daehan İmparatorluğu'nun mirasını ortadan kaldırırken, modern Seul'ü inşa etmek üzerine kurgulanmıştır. Joseon Hanedanının kutlu başkent arayışında, geleneksel ilkeler doğrultusunda planlanan Seul, Japon sömürge döneminde hem modernleşmenin hem de sömürge kenti olmanın pratiklerini aynı anda deneyimlemiştir.

Japon sömürge yönetiminin miras aldığı sosyo kültürel, mekânsal ve kurumsal yapı yok edilmesi,

aşılması gereken çelişkiler olarak ortaya çıkarken; sömürge yönetimi değerleri ve idealleri doğrultusunda Seul'ü yeniden inşa etmiştir. Bu inşa süreci 1910-1920, 1920-1930, 1930-1945 yıllarını kapsayacak şekilde üç dönemde incelenmiştir. İlk dönemde daha baskıcı, didaktik ve tepeden inme bir planlama süreci yönetilirken; çıkan ayaklanmalar sonucunda planlama sürecine yerel yönetimler dahil edilmeye başlanmıştır. Son dönemde ise artan nüfus ve ortaya çıkan altyapı sorunları kapsamlı planları zorunlu kılmıştır. Bu süreçler sonucunda geleneksel Seul'ün bayındır çevresi fiziksel ve sembolik dönüşümlerin öznesi olarak modern bir sömürge kentine dönüşmüştür. Bayındır çevreyi yeniden inşa etmenin yanı sıra, mekânsal politikalar, planlar ve uygulamaları ile kamu hijyenini sağlamak, mimari standartları sağlamak ve fiziksel peyzajın kalitesini artırmak da amaçlanmıştır; bu bakımdan, kentsel planlama, sömürgeleştirilmiş Kore'de sosyal kontrolü sağlamakta da oldukça kritik bir rol oynamıştır. Japon sömürge yönetimi sona erdiğinde Seul, yalnızca Japon sömürge yönetiminin ve onun temsili değerlerinin değil, aynı zamanda Kore tarihi değerlerinin yerinden edilmesi, silinmesi ve yok edilmesinin sembolü haline gelmiştir.

KAYNAKÇA

- Bae, S. H. & Lee, G. J. (2017). *A Study of the Use of the Gwanghwamun Square through the Evolution of the City Structure of Seoul*, UIA 2017 Seoul World Architects Congress, http://www.uia2017seoul.org/P/papers/Full_paper/Paper/Poster/P-0401.pdf
- Caprio, M. E. (2009). *Japanese Assimilation Policies in Colonial Korea, 1910–1945*. Seattle: University of Washington Press.
- Chung, K. (1994) *Kwanghwamun eso Namdaemun kaji (From the Kwangwha Gate to the South Gate)*, Munhwa kwahak, Volume 5, p. 45–64.
- Cumings, B. (1981) *The Origins of the Korean War: Liberation and the Emergence of Separate Regimes, 1945–1947* (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1981),
- Cumings, B. (1997). *Korea's Place in the Sun: A Modern History*. New York: W.W. Norton.
- Grayson, J. H. (1993). *Christianity and State Shinto in Colonial Korea: A Clash of Nationalisms and Religious Beliefs*. Diskus. British Association for the Study of Religions. 1 (2): 13–30.
- Gragert, E. H. 1994. *Landownership under Colonial Rule: Korea's Japanese Experience, 1900–1935*. Honolulu: University of Hawai'i Press.
- Goto, Y. (1993). *A Historical Study on the Construction of Street Network in "KEIJO", (SEOUL at Present)* 【土木史研究 第13号1993年6月 審査付論文】 ,
- Han, J. S. (2014). *Japan in the public culture of South Korea, 1945–2000s: The making and remaking of colonial sites and memories*, The Asia-Pacific Journal | Japan Focus Volume 12 | Issue 15 | Number 2 | Article ID 4107 | Apr 13, 2014
- Hashiya, H. (2004). *Teikoku nihon to shokuminchi toshi (The Japanese empire and colonial cities)*. Tokyo:Yoshikawa Kobunkan
- Hong, S. M. (2010). *Woorigunggwol Iyagi [The Story of Our Palace]*. 20th ed. Paju: Cheongnyeonsa.
- Horvath, R.J. (1972). *In Search of A Theory of Urbanization: Notes on The Colonial City*, East Lake Geographer 5, pp. 69 - 82, p. 76
- Jacobs, J. (1996). *Edge of Empire: Postcolonialism and the City*. s.l.:Routledge.
- Jung, I. (2014). *Architecture and Urbanism in Modern Korea*. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Kendall, L. (2008). *Shamans, Nostalgias, and the IMF: South Korean Popular Religion in Motion* (Honolulu: University of Hawai'i Press, 2009).
- Kim, H. R. (1994). *A Study on the Style of the Traditional City of Seoul*, The Journal of Seoul Studies 3.
- Kim, S. (1997). *The Shinto Shrine Issue in Korean Christianity under Japanese Colonialism*, Journal of Church and State, Issue 39, p. 503–521.
- Kim, J.-S. (1999). *Hyeondaeseongui hyeongseong, Seoule dancehalleul heohara (Formation of the Korean modern—Allow a dancehall in Seoul)*. Seoul: Hyeonsil munhwa yeongu.
- Kim, K. J. (2012). *The study of urban form in South Korea*, Urban Morphology (2012) 16(2), 149-64 © International Seminar on Urban Form, 2012 ISSN 1027-4278
- Kim, H.M. ve Han, S.S. (2011). Seoul, doi:10.1016/j.cities.2011.02.003
- Kim, M. S. (2016). *Assimilating Seoul: Japanese Rule and the Politics of Public Space in Colonial Korea, 1910–1945*. The Journal of Japanese Studies, 42(2), pp. 444-449.

- Lee, H. K., 2019. 'Difficult Heritage' in Nation Building South Korea and Post-Conflict Japanese Colonial Occupation Architecture. Cambridge, UK: Centre for Research in the Arts, Social Sciences, and Humanities (CRASSH) University of Cambridge.
- Lee, Y., 2020. *Taipei and Seoul's Modern Urbanization under Japanese Colonial Rule: A Comparative Study from the Present-Day Context*, Sustainability, 12(11)(4772), pp. 1-24.
- Nakajima, M. (2016). *Shinto Deities That Crossed the Sea: Japan's "Overseas Shrines," 1868 to 1945*", Japanese Journal of Religious Studies. JSTOR 27822898. , 37 ((1)), p. 21–46.
- Pratt, M. L. (1992) *Imperial Eyes: Travel Writing and Transculturation*. Routledge, 1992.
- Pratt, K. (2007). *Everlasting Flower: A History of Korea*. Published by Reaktion Books Ltd. Great Sutton Street, London
- Todd H. A. (2005). *Sanitizing Empire: Japanese Articulations of Korean Otherness and the Construction of Early Colonial Seoul, 1905-1919*, The Journal of Asian Studies, Vol. 64, No. 3 (Aug., 2005), pp. 639-675.
- Todd H. A. (2008). *Respatializing Choson's Royal Capital: The Politics of Japanese Urban Reforms in Early Colonial Seoul, 1905–1919*, In *Sitings: Critical Approaches to Korean Geography*, edited by Timothy R. Tangherlini and Sallie Yea, 15–38. Honolulu: University of Hawai'i Press and Centre for Korean Studies.
- Todd, H. A. (2014). *Assimilating Seoul: Japanese rule and the politics of public space in colonial Korea, 1910- 1945*. Berkeley: University of California Press..
- Valat, J. (2014). *Seoul / How the Japanese occupation shaped the city of Seoul – Development inequalities*. [Online] Available at: <https://fac.arch.hku.hk/asian-cities-research/seoul-how-the-japanese-occupation-shaped-the-city-of-seoul-development-inequalities/> on [Accessed 09.02. 2021].
- Yeoh, B. (1996). *Contesting Space: Power Relations and the Urban Built Environment in Colonial Singapore*. s.l.:Oxford University Press..
- Yi, T. J. (1999) *Seoul at the beginning of the 20th century: Urban development based on Western models*, Korea Journal 34(3): 95 –121.
- Yoon, H. (2006). *The Culture of Fengshui in Korea: An Exploration of East Asian Geomancy*. s.l.:Lexington Books..
- Yoon, H. (2017) *P'ungsu A Study of Geomancy in Korea*, State University of New York Press, Albany